

מ'י ומ'י בפרשת קסטנר

בשעה שמשפט קסטנר התנהג כמלוא עצמתו פירסם "העולם הזה" (884) רשימה של האישים המעורבים בו, ומקומם כפרשה לפי שיקולי המערכת. אחרי פסקהדין פירסם "העולם הזה" את הרשימה המלאה והמעורבות ("העולם הזה" 925).

● אבריאל, אחוז

לשעבר מנהל משרד-האוצר, ציר ישר אל בפראג. למרות אזהרות כי הבריטים יאסרו את בראנד, הרגיע אבריאל את בראנד עד לרגע האחרון. ברגע שירד מהרכבת הופיעו אנשי האינטליג'נס הישראלי ויאסרו את בראנד. הסניגור במיש-פט קסטנר האשימו כי עבד באינטליג'נס הבריטי. אבריאל: "את האינפורמציות לי בריטים היתה מוסרת מזכירת".

● בן גוריון, דויד

או יושבראש הסוכנות היהודית. ראש מפא"י, ראש-הממשלה ושר-הביטחון. נפגש עם קסטנר בטרם יצא להעיד בנירנברג. עמד בראש הסוכנות היהודית בזמן שהיו בידיה ידיעות מדוייקות על שואת יהדות הונגריה. ידיעות אשר לא פורסמו — לא בארץ ולא בעולם. הסניגור ציטט מנאומיו בזמן השואה, בהם לא נזכרו השואה וההצלה אף במילה אחת.

● בראנד, יואל

אחוזק אייכמן שלח אותו לארץ-ישראל כשכידיו הצעתו: מיליון יהודים תמורת משאית וסחורות מהאמריקאים. בהיפגשו עם משה שרת על גבול תורכיה-סוריה דרש בראנד לחזור להונגריה, אך הבריטים אסרוהו ושלוהו למצריים. התביעה הזמינה אותו כעד בעל-כורחה. רק אחרי שהסניגוריה דרשה זאת. העיד על הפרש. אחר כך העיד שוב, והביא תיקונים לעדותו. הסניגור טען כי בראנד "עבר שיטת-מח".

● גולדשטיין, פרץ

צנחן ארצישראלי במילחמת-העולם השני, שפרשת מאסרו היתה אחת החזות הגדולות במישפט. לטענת הסניגור ריה: קסטנר הסגיר אותו לנאצים. לטענת יואל פלגי: קסטנר הסגיר אותו רק באופן טכני, כי הוא הסכים להסגיר את עצמו לנאצים בלאו הכי. השופט הלוי קבע: "קסטנר הסגיר אותו לגסטאפו".

● גרינוואלד, מלכיאל

השופט הלוי אמר עליו: צדק הנאשם כאשר קבע כי קסטנר שיתף פעולה עם הנאצים, ובכך סייע בהכשרת הקרקע לרצח יהודי הונגריה. כמו כי צדק בקבעו כי קסטנר הציל את פושע-המלחמה, גנרל הס"ס בכר מן העונש שהגיע לו בבית-המישפט הבינלאומי בנירנברג. נמצא אשם בפרט אחד: לא הצליח להוכיח כי קסטנר גול במשותף עם הנאצים. בערעור לפני בית-המישפט העליון נדון לשנת מאסר אחת על הוצאת לשון-הרע.

● דנציג, הלל

אחד מעורכי דבר, מועמד לכנסת השלישי (במקום קסטנר). חבר ועד ההצלה בקלון, הועבר על ידי הס"ס למחנה הימיוחסים" בבודפשט. ניצל ברכבת ברג' בלון. השופט הלוי אמר על עדותו: "עשה את הכל בעדותו, אף מעבר לאמת, כדי לחפות על קסטנר, ובאופן אובייקטיבי היה אחד ממנהיגי קלון שיתפו פעולה עם הנאצים, אף כי לא ידע, כמו קסטנר,

את מלוא גודל הסכנה. אין להאמין לעדו, זה, כי מקורה ברגשי-אשם."

● יוסף, דוב

שר הפיתוח (ואח"כ שר המישפטים). מלכיאל גרינוואלד כתב לו שנה חזקי לפני המישפט את כל הידוע לו על ה"ד"ר קסטנר, ששימש כעוזרו. דוב יוסף לא טרח להודיע על-כך למישפטה.

● כהן, חיים

יליד גרמניה, היועץ המישפטי של ממשלת ישראל (אח"כ שופט עליון). כהן הגיש את המישפט נגד גרינוואלד בשם ממשלת ישראל. את כהן הינחה הרעיון שאזרח המאשים עובד-מדינה בהאשמות חמורות שכאלה חייב להוכיחן בבית-המישפט.

● סנש, חנה

23, הנערה שהפכה אנדה. בעוד שהסניגור טען שקסטנר הוניהת ושהיתה אפשרות להצילה מן הכלא, השיב קסטנר: "היא היתה יותר מדי גיבורה כדי להציל אותה". סנש סירבה בבית-המשפט הונגרי לטעון שבאה מטעמים אנושיים כדי להציל חייה-יהודים, התכריזה תחת זאת שבאה לי הילחם בנאצים. השופט הלוי קבע כי חנה סנש הופקדה על-ידי קסטנר.

● פלגי, יואל

הגיע בראש מישלחת הצנחנים הארצי-ישראליים להונגריה. אחרי התייעצות עם קסטנר החליט להתייצב לפני הגסטאפו, ואף הצדיע: "הייל היטלר! אישר במישפט כי כתב שקרים בגירסה הראשונה של סיפור רוח גדולה באה.

השופט הלוי אמר לפלגי: "למה מצאת לנחוץ לשנות את האמת בנוגע לקשר בין קסטנר והמשרד?" תשובת פלגי: "יתכן שזו היא תכונה לא-טובה של שקרן; כשהוא אינו רוצה לומר את האמת הוא מפרוץ בזה. לא ידעתי מה תהינה האימפליקציות של מה שאכתוב. היו מישפטים לא-מעטים באירופה נגד אנשים שמסרו חיילים או סוכנים של בעלות-הברית ל"אויב — הם הוצאו להורג אחר-כך. ד"ר קסטנר, מתוך נימוקים שהובררו בחקירתו, באופן טכני הוליך את גולדשטיין ומסר אותו לידי האויב. לכן על מעצרו של גולדשטיין לא כתבתי את הגירסה האמיתית, לא רק כדי להגן על גולדשטיין, אם נשאר בחיים, אלא גם להגן על קסטנר, ולהגן על הפרשה כולה. ש"ד"ר קסטנר לא ידע על המשדר הוספתי מתוך תגובה נפשית לכתיבת-שקרי. רציני לשים דגש יותר מדי חזק על-כך שלד"ר קסטנר לא היה שום קשר עם העניין". קבע השופט הלוי: "קסטנר הסגיר אותו לנאצים על-ידי כך שהפעיל עליו לחץ חמור... פלגי ניסה לחפות על קסטנר במישפט, ואף נדבר איתו לפני המישפט על עדותו... נסיון זה לא עלה יפה. גם ניסיון-חיסוי אחר שלו אינו מתקבל על הדעת ואינו ראוי לאמון."

● קסטנר, ד"ר ישראל

(...דויד)

נולד בקלון, היה עורך-דין, עיתונאי ועסקן ציוני. ב-1929 נבחר כמזכיר כללי

של מועדון הצירים היהודיים בפרלמנט הרומני, ב-1933 כציר בקונגרס הציוני ב"פראג, וב-1935 כיו"ר הוועדה-הפועל של ההסתדרות הציונית בטרנסילבניה. עם סיום טרנסילבניה להונגריה, ב-1940, העתיק קסטנר את מושבו לבודפשט, קיבל שם תפקיד בקרן היסוד, נבחר כאחד מי שלושה נשיאי-המדינה של ההסתדרות הציונית בהונגריה. משנת 1944 עמד בראש ועדת-העזרה-היהודית של הסוכנות היהודית בהונגריה. השופט הלוי: "בתוך שכוה — מכר את נפשו לשטן... משה בשמן את גלגלי ההשמדה, הסגיר את הצנחנים, הפקיר את חנה סנש והפך חלק ממטהו של גנרל הס"ס בכר".

● שרת, משה

או מנהל המחלקה המדינית של הסוכנות. הונגריה: מתוך שיתוף-פעולה עם הבריטים הסגיר את בראנד לידים בגבול ארץ-ישראל-סוריה, וסייע כך לשחק את

● אלדד שייב,

ד"ר ישראל

סופר העיתונאי, יליד אוקראינה. הגיע ארצה ב-1941, נמנה עם חברי מיפקדת לח"י. נעצר בידי הבריטים והצליח להימלט למדינה. אחרי מלחמת-העצמאות הקים את חוג סולט, שמנהיגו הרוחני היה הר משורר אורי צבי גרינברג. עוזרתו בחוג סולט היתה גאולה כהן (כיום ח"כ תנועת התחייה). בראשית שנות ה'50 השפיע חוג סולט על התארגנות של כמה מחברי רות, שמטרתן היתה הורדת שילטון מפא"י וקמתה של "מלכות ישראל". הר אחרינה במחתרות זו היתה המחתרת ש"רצחה את ה"ד"ר קסטנר.

● אקשטיין, זאב

האיש שירה ב"ד"ר קסטנר. צבר, יליד תל-אביב, בנו של בעל בית-דפוס. בהיותו בן 16, בתקופת מלחמת העצמאות, התנדב לחיל-הים, שירת בו במשך שמונה חודשים, והוצא מן הצבא כאשר התברר גילו האמיתי. במלואת לו 18 התגייס שוב

פעולות ההצלה. התביעה: לא הוא הסגיר, כי אם הבריטים רימוהו. שרת נמנע מלהופיע כעד, למרות דרישות הסניגוריה. תחת זאת הגיש אהוד אבריאל דו"ח בי כתב. כשהשופט הלוי סירב לקבל תעודה זו כעדות, פורסם הדו"ח במערב. אחרי שהשופט הלוי קבע כי הפירסום היה בזיון בית-הדין, התכונן שרת לשאת נאום-תשובה בעצרת מעגן. אסון אווריי, שקטל חלק ממשתתפי-העצרת, הקדים בכמה דקות את נאום שרת, וכעבור שבוע, נשא שרת את נאומו ברדיו. שרת החזיק בידי את מלוא המידע שמסר ברנד על קצב ההשמדה והיקפה, והסתירה מעין הציבור.

● תמיד, שמואל

עורך-דין (אח"כ שר מישפטים בממשלת הליכוד), סניגורו של מלכיאל גרינוואלד, שהשכיל להפוך למישפט זה למישפט פולני טי, שבמחלכו הוטחו האשמות נגד השיל-טון המפא"י.

מ'י ומ'י במחתרת שרצחה את ד"ר קסטנר

לצבא. במהלך המישפט האשים מנקס את אקשטיין — שאכן היה בשלבי-המחתרת הראשונים מודיע של הש"ב — בכך שהיה פרובוקטור של הש"ב.

● חרות, יעקוב

עורך-דין, שהואשם במנהיגות המחתרת אשר רצחה את קסטנר. קודם לכן נמנה חירותי עם מנהיגי מחתרת-צריפין, שנשפ"טה בבית-דין צבאי. אחרי החקירה הי מקדמת שוחרר חרותי.

● מנקס, יוסף

איש לח"י ותקי, שהמשיך חברותו גם במחתרות שצצו אחרי קום המדינה. מנקס ניהל את מועדון סולט בשכונת סאלמה בתל-אביב, שבין כתליו התארגנה המחתרת שהתנקשה ב"ד"ר קסטנר.

● שמו, דן

הצעיר שבין נאשמי רצח-קסטנר, ש-הסביר את השתתפותו ברצח: "חברים אילצו אותי. איימו עלי ולא היתה לי ברירה".

יואל בראנד (במישפט אייכמן) שטיפת מוח?

בעצמו ניצול-שואה מהונגריה שישב ב"אשוויץ. גיסו של ה"ד"ר קסטנר, פסח ריי, דיק, סיפר לי כי התקשר אל עמוס מנור מיד אחרי ההתנקשות בגיסו, ומנור הפעיל (המשך בעמוד 62)

טנר, היו אנשי הש"ב ורוצחיו של ה"ד"ר קסטנר. על קשיים אלה סיפר קוה: "הממונה על הש"ב באותה תקופה היה איסר הראל, אבל ראש השב"כ (שרות" ביטחון כללי) היה או עמוס מנור, שהיה

אביה אחרי פסקהדין: את תשמעי עלי דברים נוראים. אבל כל מה שאני רציתי זה היה להציל יהודים...". הדמויות והנושאים הקשים ביותר לאי-תור, לצורך הכנת הסרטים על פרשת קס-

רית' ומיפלת' ושאר כינויים שכאלה. היה גם מספרת שהיה לה בכיתה ו' מורה שהיה נגד קסטנר, ושהיה מעליב אותה בכיתה. זיו'י שיקמה מאו את עצמה, למי-רות שהיא זוכרת את הדברים שאמר לה